

İklim Değişikliğinin Sanatta Yansıması

Sevil Yılmaz Aykul¹

Özet

İnsanlığın varoluşundan itibaren doğa hayatının bir parçası haline gelmiştir. Yaşamını sürdürebilmek için doğanın tüm imkanlarından faydalanmıştır. Zaman ilerledikçe en önemli yaşam kaynağı olan doğaya karşı çok acımasız bir şekilde müdahalelerde bulunmaya başlamış ve iklim değişiklikleriyle birlikte doğada dengeler alt üst olmuştur.

Sanayi devrimi sonrası sanayi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte büyük fabrikalar kurulmuş doğada tahribatlar artmıştır. Fabrikaların üretim sistemi içerisindeki olumsuz yönleri doğrultusunda küresel ısınma kavramı ön plana çıkmıştır. Küresel ısınma ve iklim değişiklikleri ile birlikte birçok alan etkilenmiştir. Bu alanları içerisinde sanat da yer almaktadır. Sanat ve sanatçılar eserlerini küresel ısınma ve iklim değişikliğine dikkat için önemli bir araç olarak görmüşlerdir. Bu doğrultuda çalışmada sanatçıların küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda yaptıkları bazı eserlerin insanlar üzerindeki yansımaları araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırma literatür tarama yöntemi kullanılarak elde edilen veriler doküman analizi tekniği ile incelenmiştir. Sonuç olarak sanatçılar doğaya karşı olan sorumluluk bilinci ile toplumlarda farkındalık oluşturmak için küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mesajlar vermişlerdir.

1. Giriş

İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar doğayı ve imkanlarını sürekli olarak hayatında kullanmıştır. Bu süreç doğanın dengesinin bozulmasına ve büyük sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sorunların başlıcaları arasında birçok canlının zorunlu gıda ihtiyaçlarını karşılayamayarak türlerinin yok olması, atmosferde onarılamayacak hasarlara neden olması, küresel ısınma ve iklim değişiklikleri gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktayız (Hekimoğlu ve Altındağ, 2008). Bu nedenle son zamanların en popüler

1 Öğr. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, syilmazaykul@mehmetakif.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1827-1971

konuları arasında küresel ısınma ve iklim değişikliği gelmektedir. Geçmişten günümüze doğayı kendisine ilham kaynağı olarak gören sanatçılar yaşanan bu sorunlara karşı toplumda farkındalık yaratmaya yönelik sanat eserleri üretmişlerdir. Çünkü *“geçmişten günümüze sanatın insanlar için eğitici olma, yol gösterici olma, haberleşme aracı olma ve toplum içinde söylenilmeyenleri dile getirme aracı olma gibi birçok işlevi vardır”* (Tokgöz Gün, 2021).

“Tarihin başlangıcından beri iletişim, toplumsal ilişkilerin kurulması açısından önemli bir rol oynamaktadır” (Tokgöz Gün & Özkartal, 2020). Sanatçılar teknoloji ve bilimin gelişmesiyle doğanın sistematiği ve ekolojiyi eserlerinde daha karmaşık bir şekilde yer vermiştir. Sanayi devrimi süresince sanatçılar eserleri oluştururken güzel doğa için endüstriyel ilerlemelere karşı çıkmışlardır. Kültürlerin temelinde ve sanatsal ürünler ilham kaynağı olan doğa, insanoğlunun ve endüstrinin ihtiyaçları karşısında yok sayılmıştır (Aydın ve Zümrüt, 2013). Zaman ilerledikçe doğadan uzaklaşan insanlar ve toplumlar oluşmuştur. İnsan ile toplum arasındaki bu uzaklaşma öyle açılmıştır ki bu açıklığı tekrar kapatmak için 1960’lı yıllarda kent içinde doğa alanları oluşturulmaya çalışılmıştır (Yaman, 2022).

Sanatın başarısı bilime olan yakınlığı ile ilişkilidir. Sanatsal ürünlerde ulaşmak istenilen doyuma ulaşılarak bunun başka insanlara aktarılması önemli bir süreçtir. Bu süreç içerisinde doğada bulunan kaynaklara bilimin yüklediği anlam ile sanatın yansıttığı arasında paralellik bulunmaktadır. Bilim fayda sağlamaya çalışırken sanat ise doyum ve duygu sağlamaya yöneliktir (Türe, 2014). Ancak yine de tüm sanat tarihi sürecine baktığımızda bilim dallarından etkilenecek sanatsal yeniliklere yer veren ve bu yeniliklerle eserler yapan sanatçılar da vardır (Yaman, 2022).

2.Sanatta İklim Değişikliğiyle İlgili Sanatsal Çalışmalar

Son yıllarda küresel ısınma ve iklim değişikliğinin doğayı ve insan yaşamına yönelik olumsuz etkisi gün geçtikçe artmaktadır. Bu etki nedeniyle sanatçılar eserlerinde insan ve doğa arasındaki bağı kuvvetlendirmek, ekolojiye verilen zararları ön plana çıkarmak, yaşanan sorunlara çözüm önerileri sunmak ve toplumun bilinçlenmesine yönelik çalışmaları sergiledikleri görülmektedir. Bazı sanatçılar eserlerinde doğa sorunlarını dolaylı yollardan iletirken bazı sanatçılar ise doğrudan iletmişlerdir. Bunun sebebi ise insan etkisiyle doğada onarılamayacak sorunlar oluştuğu için sanatçılar doğaya karşı olan duyarlılıklarını ve görüşlerini topluma ulaştırmak istemektedir (Mamur, 2017). Özellikle 1960 sonrası iklim değişikliği temelinde doğada ortaya çıkan sorunlara yönelik ekoloji bilimiyle birlikte eğilimler artmıştır. Doğada oluşan sorunların önlenmesine yönelik sanat ve sanatçılar doğaya verilen

önemin tekrar eskisi gibi olmasına ve sanatın etkisiyle küresel ısınma ve iklim değişikliğine yönelik eserler ortaya çıkmaya başlamıştır (Arıkan, 2021).



Görsel 1: Olafur Eliasson Grönland buzlarını Londra'da alanlara yerleştirmesi (Url 1)

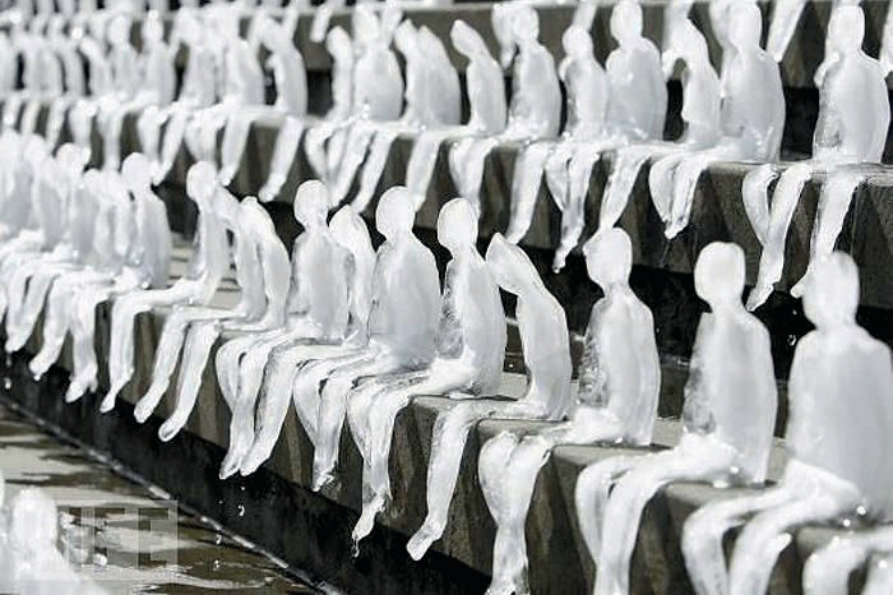
Olafur Eliasson, enstalasyon sanatçısı olarak tanınmaktadır. Sanatçı eserlerinde izleyicilerine farklı deneyimler kazandırmak için su, hava ve ışık gibi temel kaynakları kullanmasıyla tanınmaktadır. Eliasson, çalışmalarında doğayı işleyerek ışığı ve renkleri kullanarak sanat anlayışında farklılık kazandıran eserler ortaya koymuştur (Url 7).

Grönland buzullarını Londra'daki kamusal alanlara yerleştiren Danimarkalı-İzlandalı sanatçı Olafur Eliasson, Grönland'ı saran sulardan oluşan buzulları Londra'nın dört bir yanındaki kamusal alanlarda sergileyerek insanlarda erimeye bırakılan buzulların çevreye verdiği etkisinin fark edilmesini amaçlamıştır.



Görsel 2: Piyanist Ludovico Einaudi'nin Kuzey Kutbu konseri (Url 2)

Küresel ısınma sonrasında ortaya çıkan iklim değişiklikleri kutuplarda büyük sıkıntılara yol açmaktadır. Bu sıkıntıların başında buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi ve kutup ayılarının hayatta kalma şansları gün geçtikçe azalması sayılabilir. İşte bu noktada toplumların farkındalığı oluşması için İtalyan piyanist ve besteci Ludovico Einaudi 2016 yılında Kuzey Kutbu'nda daha önce hiç görülmemiş bir piyano konseri ile "Elegy for the Arctic" adlı kendi bestelediği eserini sergilemiştir. Eserinde küresel ısınmanın Kuzey Kutbu'na verdiği zarara dikkat çekmeyi amaçlamıştır (Url 8).



Görsel 3: Nele Azevedo tarafından yapılan küçük buz adam heykelleri (Url 4)

Brezilyalı sokak sanatçı Nele Azevedo 2002 yılında başladığı “Minimum Monument” adlı projesi doğrultusunda Sao Paulo, Havana, Paris, Salvador, Floransa, Berlin, Belfast, Santiago, Amsterdam, Tokyo, Birmingham ve Kyoto şehirlerinde yerleştirdiği binlerce küçük buz adam figürlerinin erimesiyle yaşam ve ölümü ön plana çıkarmayı amaçlamıştır. Bu proje birçok kişi tarafından iklim değişikliğine gönderme olarak değerlendirilmiştir.



Görsel 4: Leandro Erlich Eseri (Url 1)

Arjantinli sanatçı Leandro Erlich, Miami Lincoln Road sahilinde Art Week boyunca iklim değişikliği sorunu konusundaki farkındalığı artırmak için 66 araba ve kamyonun kum kaplı heykelleriyle bölgeye özgü bir çalışma gerçekleştirmiştir. Sanatçı trafik sıkışıklığının temsili olarak eserini üretmiştir. Ayrıca kuma gömülü olan araçlar, suya batmış izlenimiyle küresel ısınmanın neden olduğu yükselen deniz seviyesini vurgulamıştır (Url 1).



Görsel 5: Yasemin Sayıbaşı Akyüz'ün İklim Krizini anlattığı eseri (Url 5)

Muğla'nın Bodrum ilçesinde yaşamını sürdüren grafik sanatçısı Yasemin Sayıbaşı Akyüz 2021 yılında 18. Uluslararası Gümüşlük Müzik Festivalinde açtığı "Küresel Isıtma" adlı sergisine 30 eseriyle katılmıştır. Sanatçı insanların yaşayabileceği dünyanın yok olduğuna dikkat çekmek için sergide iklim krizine yer vermiştir. Sergide küresel ısınma doğrultusunda ortaya çıkan iklim krizi insanların yaşayabileceği dünyanın yok olduğuna dikkat çekmeyi amaçlamıştır.



Görsel 6: Murat Germen Küresel İkaz Sergisinden bir fotoğraf (Url 6)

Sanatçı Murat Germen 2022 yılında Kale Tasarım ve Sanat Merkezinde “Küresel İkaz” adlı sergisinde Norveç, Grönland ve Svalbard Adasında çektiği 17 fotoğraf yer almıştır. Sergi ile küresel sorunların temelinde yer alan iklim krizi konusunda toplumlarda farkındalık oluşmasını sağlamak amaçlanmıştır. Sanatçı çalışmalarında insanın doğada yarattığı yıkım, aşırı artan kentleşmenin etkileri, küresel ısınma, su hakları ve iklim değişikliğine önem verdiği görülmektedir.



Görsel 7: Lorenzo Quinn'in beykeli (Url 3)

Sanatçı Lorenzo Quinn'in yapmış olduğu heykel, su kanalından çıkan Ca'Sagredo Hotel'ini destekleyen iki eli temsil ediyor. Su kanalında suyla çevrili binanın sanki yıkılmasını engelleyip ayakta tutuyormuş izlenimi veren eller, doğada oluşan iklim krizine ve o alanda yol açtığı sorunların çevreye verdiği zararlara dikkat çekmek istemiştir. Heykel, insanın çevreyi yok etme eylemiyle değil, insanların aynı zamanda bu eyleme dahil olarak sonucu değiştirebileceğinin yansıması olarak gösterilmiştir.

3. Sonuç

Sanayi devrimi ile birlikte teknoloji ve bilimde ortaya çıkan gelişmeler doğrultusunda kaynakların bilinçsizce kullanımı sonrasında doğa olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Aşırı kentleşme ve nüfus artışı sonrasında kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesiyle su, toprak ve hava kirliliği insan yaşamını etkilemeye başlamıştır.

Küresel iklim değişikliği tüm dünya ve bölgesel olarak etkileri olmakla birlikte ekosistem üzerinde de olumsuz etkileri olacaktır. Bu etkiler tüm dünyayı sarmasa da ilerleyen zaman diliminde başta doğa, ekonomi ve sosyal yaşamda da şekillenecektir. Önemli olan ortaya çıkacak etkilere yönelik kapsamlı bir şekilde sorunların çözümüne yönelik çevre bilincinin, birlikteliğinin ve dayanışmanın oluşturulmasıdır.

Küresel ısınmayla birlikte iklimlerdeki değişimler sonrasında farklı coğrafi bölgelerde yağışlar ve kuraklıkların artmasıyla tüm canlılar ve doğa için sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sorunlar toplumla iç içe yaşayan sanatçılar içinde sorun olmuştur. Sanatçılar üretmiş oldukları eserlerinde küresel ısınma ile birlikte iklim değişikliklerine ilişkin toplumlarda farkındalıkların ortaya çıkması için çaba göstermişlerdir.

Sanatçılar üretmiş oldukları eserleriyle sanat severlere farklı deneyimler kazandırarak küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda farkındalık çalışmalarını içerisinde yer almışlardır. Birçok sanatçı yaşam ve ölüm kavramları üzerinde durarak sahip olduğumuz kaynakların ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

Kaynakça

- Aydın, İ. ve Zümrit, Y. (2013). Doğa ve Sanat Ekseninde Farklı Yaklaşımlar. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(4), 53-65.
- Arıkan, H. (2021). İnsan ve Doğa Ekseninde Ekolojik Sanat. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7(1), 76-87.
- Hekimoğlu, B. & Altındağ, M. (2008) Küresel Isınma ve İklim Değişikliği, Samsun Valiliği Çiftçi Eğitimi Yayın Şubesi, Samsun.
- Mamur, N. (2017). Ekolojik Sanat: Çevre Eğitimi ile Sanatın Kesişme Noktası. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1000-1016.
- Tokgöz Gün, F. & Özkartal, M. (2020). The dimension of culture in poster design. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2881-2887.
- Tokgöz Gün, F. (2021). Poster design in the process of socio-cultural structuring in post-war Poland and Turkey. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(73), 2148-2153.
- Türe, C. (2014). Küresel İklim Değişikliğinin Toplumsal Algısında Görsel Sanatların Rolü. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6 (6), 224-239
- Yaman, H.S. 2022. Enstalasyon Sanatına Işık-Mekân İlişkinde Yaklaşan James Turrell. *Sosyal Bilimler Araştırmaları II*. Palet yayınları, Konya. Sayfa: 350-357.
- Yaman, H.S. 2022. Endüstriyel Tasarıma Land Art Bağlamında Farklı Bir Yaklaşım: Oturma Birimi Örneği. 6th International New York Congress On Humanities And Social Sciences. Bzt Akademi Yayınevi. Sayfa: 98- 114.

İnternet Kaynaklar

- Url 1:** <https://iklimgazetesi.com/iklim-degisikligine-dikkat-ceken-sanat-uretimleri/>
Erişim Tarihi: 28.09.2023.
- Url 2:** https://www.ntv.com.tr/sanat/buzullarin-uzerinde-piyano-resitali,J4QsBShJGEuw_hwsRDE4Cg
Erişim Tarihi: 14.09.2023
- Url 3:** <https://www.milliyet.com.tr/molatik/galeri/iklim-degisikligi-ve-cevreye-dikkat-ceken-8-sanat-eseri-74482/2>
Erişim Tarihi: 28.09.2023.
- Url 4:** <https://www.artupon.com/blog/nele-azevedo/>
Erişim Tarihi: 28.09.2023.
- Url 5:** <https://anterhaber.com/iklim-aktivisti-actigi-sergiyle-kuresel-isinmaya-dikkat-cekti/13773/>
- Url 6:** <https://www.ekoik.com/sanatici-murat-germenden-kuresel-ikaz/>
Erişim Tarihi: 30.09.2023.

Url 7: <https://www.oggusto.com/sanat/sanatci/olafur-eliasson-hayati-eserleri-ve-bilinmeyenleri>

Erişim Tarihi: 02.10.2023.

Url 8: <https://www.ekolojika.com/en-cevreci-sanatci-ludovico-einaudi/>

Erişim Tarihi: 02.10.2023.

Url 9: <https://ekogazete.wordpress.com/2015/03/21/buzdan-insanciklar-eriyip-gidiyor/> Erişim Tarihi: 03.10.2023.

